

BART CLAES^a
SOFIE VAN ROEYEN^b

Criminal Careers in Transition

The Social Context of Desistance from Crime

FARRALL, S., HUNTER, B., SHARPE, G. & CALVERLEY, A. (2014). *Criminal Careers in Transition. The Social Context of Desistance from Crime*. Oxford: Oxford University Press.



Panopticon, 36 (4), 414-419
© 2015 Maklu | ISSN 0771-1409 | July 2015

- ^a Postdoctoraal onderzoeker, Centre for Criminological Research, School of Law (Corresp.: bart.claes@sheffield.ac.uk).
- ^b Doctoraal onderzoeker, Institute for International Research on Criminal Policy, Vakgroep Criminologie, Strafrecht en Sociaal Recht, Universiteit Gent.

Sinds de publicatie van *Crime in the Making* (1993) van SAMPSON en LAUB kent het *desistance from crime* onderzoek een stijgende belangstelling. Die aandacht komt onder meer voort uit de toenemende invloed van de criminologische psychologie en de groeiende interesse in de levensloop- en ontwikkelingscriminologie. Bijna als tegenreactie op de *What Works*-beweging, waar cognitief gedragstherapeutische interventies gericht op het verminderen van recidive centraal staan, leggen desistance-onderzoekers de nadruk op het procesmatig en fluctuerend proces van daders in het stoppen met criminaliteit, zonder dat daarbij een justitiële interventie aan te pas hoeft te komen. Dit boek focust op het in kaart brengen van die factoren, van welke aard dan ook, die van invloed zijn op dit gradueel proces. Door de groeiende interesse in de ontwikkelings- en levensloopcriminologie, is er longitudinaal onderzoek van cohorten van daders dat oog heeft voor het desistance proces en daarmee gepaard gaande veranderende attitudes en identiteit. Dit boek past perfect in dit plaatje met zijn longitudinaal onderzoek dat startte in 1997, met een cohorte bestaande uit tweehonderd mannen en vrouwen waarbij een justitiële begeleiding werd opgestart. De vijf interviewmomenten, gespreid over de periodes 1997-1999 (sweep 1, 2 en 3), 2003-2004 (sweep 4) en 2010-2013 (sweep 5), hebben geleid tot een database met kwantitatieve gegevens en meer dan 1100 gesprekken. Na elke van deze interviewperiodes werden de onderzoeksbevindingen gepubliceerd. *Rethinking What Works With Offenders* (FARRALL, 2002) was de afsluiting van de eerste periode en het boek *Understanding Desistance from Crime* (FARRALL & CALVERLEY, 2006) verzilverde de tweede periode. *Criminal Careers in Transition* is het laatste deel van de trilogie dat rapporteert over de laatste interviewperiode en een omvattende synthese aanreikt. Naast Stephen FARRALL en Adam CALVERLEY, respectievelijk van de Universiteit van Sheffield en Hull, die van meet af aan betrokken waren bij het onderzoek, werkten ook Ben HUNTER van de Universiteit van Greenwich en Gilly SHARPE van de Universiteit van Sheffield mee aan dit boek.

Het boek heeft de intentie zeer omvattend te zijn en is daar volgens ons ook in geslaagd. Het boek omvat 331 bladzijden waarbij er duidelijk aandacht is voor de 'state of the art', theorie en empirie. De lezer wordt ondergedompeld in een overzichtelijke beschrijving van de

belangrijkste bevindingen uit eerder desistance-onderzoek, en tegelijkertijd meegenomen in het voorgestelde geïntegreerd model met bijhorende onderzoeksresultaten. Bovendien worden de onderzoeksbevindingen en bijhorende reflecties zo gedetailleerd mogelijk weergegeven en dekt de analyse zowel in de breedte als in de diepte een verscheidenheid aan thema's. Dit maakt het onmogelijk om in deze bespreking een integraal overzicht te geven van wat besproken wordt in *Criminal Careers in Transition*. Bovendien zou een gefragmenteerd beeld oneer doen aan het geïntegreerd model waar de auteurs voor pleiten. Daarom focussen we in deze bespreking slechts op enkele aspecten en formuleren we een aantal reflecties bij de analyse van voorliggend werk.

1. EEN VERBINDEND VERHAAL VAN THEORIE, METHODOLOGIE EN RESULTATEN

In *Criminal Careers in Transition* nemen de auteurs de lezer mee in theorie, methodologische reflecties, en de eigenlijke onderzoeksresultaten. Het verhaal wordt gebracht op een zeer overzichtelijke, gesofisticeerde wijze, omkaderd door een sterke structuur en geleid door goede overgangen.

Het boek opent het eerste deel met een kritische review van de bestaande inzichten uit desistance onderzoek. De auteurs kozen negen empirische onderzoeksprojecten die, volgens hen, het meeste invloed gehad hebben op het desistance onderzoeksveld. Ze kiezen voor de bespreking van historisch of *landmarking* onderzoek, en erkennen dat het niet gaat om een systematische review met een exhaustief overzicht. Enerzijds betreuren we de keuze van de auteurs om slechts negen onderzoeksprojecten op te nemen in hun overzicht omdat dit onderzoeksveld de afgelopen jaren sterk verbreed is. Anderzijds willen we met deze bedenking willen we allerminst de validiteit, noch de betrouwbaarheid van de review in vraag stellen, en slagen de auteurs er wel in hun ambitie waar te maken en een kritisch overzicht te geven van wat reeds geweten is over desistance. Ze vertrekken namelijk vanuit de premisse dat een onderzoekdesign invloed heeft op de geproduceerde kennis over desistance. Hieruit voortvloeiend, maken ze de keuze om de negen studies apart te bespreken. Op deze manier zijn ze in de mogelijkheid om de onderzoeksbevindingen te bespreken, gekoppeld aan de gehanteerde methodologie. Deze methodologische insteek zorgt voor een meer genuanceerde, kritische en evenwichtige bespreking van de onderzoeksbevindingen uit de negen studies en verrijkt de onderlinge vergelijking. De wijze waarop desistance geoperationaliseerd en gemeten wordt, kan namelijk een grote impact hebben op het resultaat. Hier situeert zich dan ook de grote meerwaarde van dit literatuuroverzicht. Daarnaast zijn de auteurs ook kritisch door hun overzicht van negen studies af te sluiten met desiderata voor desistance onderzoek. Ze lijsten tien zaken op die volgens hen ingrediënten zijn voor het ideale desistance menu. We gaan akkoord met de auteurs wat betreft het feit dat op deze manier zeer effectief en diepgaand onderzoek kan gedaan worden naar desistance. We hebben enkel de bedenking dat het niet altijd mogelijk is om te voldoen aan deze tien ingrediënten, en dat afwijkende studies ook belangrijke bijdragen kunnen leveren aan de kennis rond desistance.

In het daaropvolgende hoofdstuk wordt de lezer ondergedompeld in het theoretisch model. Het gaat om een ambitieuze en geslaagde poging om individuele en structurele factoren in het desistance proces in kaart te brengen. Dit model bundelt zowel de socio-economische structuren op macro- en mesoniveau als factoren op microniveau zoals *agency*. De auteurs maken dan wel expliciet het onderscheid tussen de verschillende niveaus, hun theoretische benadering focust op de interactie tussen de diverse niveaus die een invloed hebben op het desistance proces. Ze vergelijken hun geïntegreerd model met andere studies gericht op de integratie van invloeden op micro-, meso- en macroniveau.

Ze vergelijken hun model, volgens ons terecht, met het volledig interactief kader van BORTOMS, SHAPLAND, COSTELLO, HOLMES en MUIR (2004), en geven aan dat ze verder gaan wat betreft een aantal zaken. Het meest intrigerende verschil is de aandacht voor existentialistische aspecten in het desistance proces (p. 51 e.v.). Het is een grote meerwaarde dat de auteurs in hun studie ook aandacht hebben voor filosofische reflecties. Bovendien bekoren we de keuze voor het existentialisme waar het uitgangspunt is dat mensen zichzelf definiëren door middel van acties (WATERMAN, 2013). Het procesmatig karakter van desistance krijgt zo zijn betekenis in het mens-zijn en wordt op die manier maximaal in de verf gezet. Bovendien gaat het existentialisme ervan uit dat een individu moet beslissen en zich hierbij niet volledig mag laten leiden door externen, maar dat levensbeslissingen wel steeds samenhangen met de context waarin het individu zich bevindt (WATERMAN, 2013). Dit existentialistische ideeëngoed sluit perfect aan bij de onderlinge verbinding die de auteurs trachten te beschrijven tussen diverse niveaus van factoren die invloed hebben op desistance, namelijk micro-, meso- en macroniveau. Door op een breder niveau het existentialisme te betrekken, wint de theorie aan kracht.

In het derde hoofdstuk wordt vanuit het theoretisch model de brug gemaakt naar de methodologische keuzes die gepaard gaan met een kwalitatief longitudinaal onderzoek. Er wordt een uitgebreid beeld geschetst van dit soort onderzoek, waardoor dit methodologisch luik erg aanspreekt. Dit onderzoek spreekt bovendien tot de verbeelding, aangezien het zich onderscheidt door de grote steekproef en een uitgebreid tijds kader van meer dan vijftien jaar waarin het onderzoek plaatsvond. Het is bovendien erg intrigerend dat respondenten die dertien tot vijftien jaar uit beeld waren, terug opgezocht werden en bevraagd werden over hoe ze hun leven hebben ingevuld. De auteurs hopen met hun project een voorbeeld te kunnen zijn voor kwalitatief longitudinaal onderzoek in de criminologie, en zijn hier duidelijk in geslaagd. Deze vorm van onderzoek geeft een heel specifieke, diepgaande inkijk in het leven van mensen aangezien het onderzoek zich niet concentreert op een bepaald moment in de tijd, maar aandacht heeft voor verschillende levensfasen. In interviews, net als in elk gesprek, gaat het om een vorm van betrokkenheid op elkaar, van afstand en nabijheid, om macht en emotie tussen interviewer en respondent (HOFMANN, 2007). Deze verbinding tussen onderzoeker en respondent wordt nog versterkt door het bevragen van gedachten, gevoelens en het introspectieve karakter van de interviews. Dergelijke gesprekken vragen dus heel wat van de interviewer, zowel op persoonlijk en menselijk vlak, als op inhoudelijk en methodologisch vlak. De interviewer staat namelijk in een relatie van onderlinge betrokkenheid en emotionele verbinding met zijn respondenten. In die zin is de reactie van regisseur Richard LINKLATER eind februari 2015 bij de uitreiking van de Golden Globe voor beste film voor *Boyhood* herkenbaar. Deze bekroonde film gaat over de tienjarige jongen Mason die we over een periode van twaalf jaar zien opgroeien en hoe hij probeert om te gaan met nieuwe fasen en veranderingen in zijn leven. Regisseur LINKLATER benadrukt in zijn speech de *emotional endeavour* met de acteurs met wie hij in die tien jaar op verschillende momenten gedachten en gevoelens deelde. Net deze emotionele dimensie, of zelfs meer algemeen de relatie tussen de onderzoeker en de respondent, krijgt letterlijk en figuurlijk weinig *body* in dit boek. In voorliggend onderzoek komt de wederzijdse betrokkenheid slechts in de marge ter sprake. Het blijft beperkt tot de vermeldingen dat respondenten expliciet willen laten zien dat ze het goed doen in hun leven, en dat de medewerkers dankbaar zijn voor de deelname en openheid van de respondenten in huidig onderzoek. Dit onderzoek biedt vanuit methodologisch oogpunt ongetwijfeld een schat aan informatie over de relatie interviewer en respondent. Niet alleen verdienen deze aspecten een plaats doorheen het gehele onderzoeksproces, en in het bijzonder bij de dataverzameling en -analyse, ze maken ontegensprekelijk deel uit van kwalitatief hoogstaand longitudinaal onderzoek.

2. VERSCHILLENDE WEGEN NAAR DESISTANCE

In het tweede deel van het boek, onderverdeeld in zes hoofdstukken, worden de onderzoeksbevindingen geduid met specifieke aandacht voor de impact op lange termijn van daderbegeleiding, tijd, plaats, emotie, victimisatie, en burgerschap. Het eerste hoofdstuk is op het eerste zicht eerder illustratief aangezien de individuele trajecten van de respondenten uitvoerig in kaart worden gebracht. Het wordt snel duidelijk dat er zich binnen de steekproef verschillende individuele processen van desistance afspelen. Diverse theoretische verklaringen voor desistance gaan op voor een of meerdere individuen binnen deze sample. De auteurs besluiten dat verschillende theoretische inzichten over het stoppen met criminaliteit betekenis hebben, afhankelijk van de context en de persoon. Tegelijkertijd stellen ze dat geen enkel theoretisch model omvattend is voor alle mogelijke individuele trajecten van mensen die kunnen leiden tot desistance. In het derde en laatste deel van hun boek komen de auteurs hierop terug en stellen onomwonden: *'There are no clear theories of change. Change is messy, it is complicated, it goes round in circles, it feeds off itself in reinforcing, iterative loops, it is interruptible and open to influences at any stage'* (p. 292). Aangezien het onmogelijk is dat één theoretisch model rekening houdt met de ervaringen van alle desisters, is het erg moeilijk om desistance onderzoek betekenis te geven aan de hand van theorie en om onderzoeksbevindingen te vertalen naar richtlijnen voor de praktijk om meer desistance-gefocusst om te gaan met daders. Kenmerkend voor de bespreking van de verschillende elementen doorheen de verschillende hoofdstukken, is dat de auteurs steeds de nadruk leggen op het indicatieve karakter. Zij spreken nooit in termen van causaliteit, maar benadrukken steeds het trajectmatige karakter van desistance waarbij levensfasen zich laten kenmerken door bepaalde factoren die een indicatie kunnen zijn voor het stoppen met het plegen van criminaliteit. Bovendien zijn deze factoren niet enkel gebonden aan een specifieke levensfase, maar kunnen ook op een later moment, zonder dat dit element nog aanwezig moet zijn, een effect ressorteren.

In het boek benadrukken de auteurs het belang van het emotionele traject van desisters (hoofdstuk 7) en het (eigen) slachtofferschap (hoofdstuk 8) als katalysator van desistance. Uit dit onderzoek blijkt sterk dat naast de interne cognitieve, psychologische factoren, zoals de motivatie, identiteit en zelf-evaluatie, ook de emotionele component van de desister een significante rol heeft in het proces van desistance. De wijze waarop zij met hun gevoelens kunnen omgaan, van welke aard dan ook, heeft gevolgen voor het blijvend succesvol desisteren. De auteurs spreken over de hoop van desisters als een geloof dat een betere toekomst en een ander leven mogelijk is, en het geloof verbinding te kunnen maken met de maatschappij of het opnemen van volwaardig burgerschap (hoofdstuk 9). Deze onderzoeksbevindingen roepen voor de onderzoekers vragen op naar de manier waarop daders ondersteund kunnen worden in dit emotionele traject, in het versterken van hun emotionele intelligentie en het beter leren begrijpen van hun emoties en gevoelens. Naast deze aanbeveling voor verder diepgaand onderzoek naar deze emotionele trajecten van daders, roepen de auteurs op om bij justitiële interventies ook aandacht te hebben voor deze emotionele component. Niet verwonderlijk dat in het onderzoek de link wordt gelegd met de begeleiding van daders in de brede zin van het woord, aangezien aandacht voor de emotionele component daar meer dan haalbaar lijkt. Anders is het bijvoorbeeld in gesloten settings zoals forensische centra, gemeenschapsinstellingen voor minderjarigen en gevangenis. In deze settings staan zowel de interne cognitieve, psychologische factoren als de emotionele component van het individu zwaar onder druk van institutionele structuren en aanwezige (sub)culturen (CLAES, 2012; CREWE *et al.*, 2014).

3. BEGELEIDING VAN DADERS: *HELPS, NOT WORKS*

In een laatste deel reiken de auteurs een uitgebreide synthese aan waar de verbinding gemaakt wordt tussen beide voorgaande delen en dit steeds vanuit de dialectiek van structuur en actie, ervaring en interpretatie, en individuele en structurele elementen die leiden tot desistance. Hierbij hebben ze bijzondere aandacht voor de meerwaarde van een concrete begeleiding in het succesvol doorlopen van het gradueel proces van desistance. Daders ervaren het niet altijd zo, maar deze begeleiding biedt daders ruimte voor reflectie en praktische ondersteuning ten aanzien van wonen, vorming en werk. Zelfs bij daders die herhaaldelijk hervallen in criminaliteit, ook tijdens hun begeleiding, blijkt achteraf dat de gesprekken wel degelijk een verschil hebben gemaakt. Er kan heel wat tijd verstrijken tussen de momenten van de begeleiding, herval, de wens te willen veranderen, en de reflectie naar eerdere gesprekken. Een eerder gemaakt advies binnen de begeleiding over hoe te veranderen kan de effectieve wens tot verandering ver voorafgaan en toch een effect ressorteren.

Het blijkt niet zozeer te gaan over wat als informatie en acties aangereikt wordt, maar over de wederzijdse beïnvloeding en het daarmee samenhangende belang om verbinding te maken met de toekomstverwachtingen van de dader zelf. De auteurs vatten het zelf als volgt samen: *'It was not the only thing that 'made a difference', but it must be clearly stated that it did aid desistance'* (p. 290). Tegelijkertijd nemen de auteurs afstand van de *What Works*-literatuur, een stroming die bij de opstart van dit project in de jaren negentig heel wat belangstelling kende. Eerder dan de sterk deterministische invalshoek en vrij statistische, bijna objectiverende kijk naar het individu en de interventie, pleiten deze auteurs voor een meer genuanceerd, geïntegreerd model waarbij oog is voor alle factoren die leiden tot desistance. Begeleiding hoeft op korte termijn dus niet te werken, om op lange termijn de dader te kunnen helpen en uiteindelijk toch een verschil te kunnen maken in het desistance proces. Om die reden stellen de auteurs voor dat toekomstig empirisch onderzoek naar begeleiding zich nog meer moet richten naar lange termijn effecten, eerder dan zich te focussen op de eerste twee jaar na de interventie.

4. TIENDE STUDIE IN DE RIJ

Concluderend kan gesteld worden dat de studie van FARRALL *et al.* perfect past in het rijtje van negen studies die zij zelf opnemen in hun overzicht van eerder desistance onderzoek. Deze studie heeft duidelijk een significante bijdrage geleverd aan de kennis over desistance en laat zich kenmerken door drie opvallende, zeer gesmaakte karakteristieken. Ten eerste kiest de studie voor een longitudinaal kwalitatief onderzoeksdesign dat toelaat om desistance als een individueel, complex en langzaam evoluerend proces te bestuderen. Deze kwalitatieve benadering laat toe om het individu te plaatsen in tijd en ruimte, met aandacht voor het feit dat opinies kunnen veranderen en voor de betekenis van die verandering. Ten tweede, levert de specifieke doelgroep van het empirisch onderzoek, namelijk probanten, een belangrijke bijdrage aan de kennis rond desistance. Traditioneel focust desistance onderzoek niet op justitiële interventies net omdat desistance door veel meer beïnvloed kan worden dan justitie. De lezer krijgt met dit werkstuk een geïntegreerd model te lezen waarin ook aandacht is voor de impact van justitiële begeleiding op het veranderingsproces van daders, zowel op korte als op lange termijn. Ten slotte hebben de auteurs een zeer geslaagde poging gedaan om zelf een theoretisch geïntegreerd model uit te schrijven dat rekening houdt met het micro-, meso- en macroniveau. Dit biedt huidig en toekomstig onderzoek een kader om onderzoek te initiëren en om onderzoeksresultaten naar een verklarend niveau te tillen.

REFERENTIES

- BOTTOMS, A., SHAPLAND, J., COSTELLO, A., HOLMES, D. & MUIR, G. (2004). Towards desistance. *Howard Journal of Criminal Justice*, 43(4), 368-389.
- CLAES, B. (2012). *Herstel en Detentie. Een etnografisch onderzoek in de gevangenis van Leuven Centraal*. Onuitgegeven doctoraal proefschrift in de Criminologische Wetenschappen, Vrije Universiteit Brussel, Brussel.
- CREWE, B., WARR, J., BENNETT, P. & SMITH, A. (2014). The emotional geography of prison life. *Theoretical Criminology*, 18(1), 56-74.
- FARRALL, S. (2002). *Rethinking What Works With Offenders*. Cullompton: Willan.
- FARRALL, S. & CALVERLY, A. (2006). *Understanding Desistance from Crime*. Crime and Justice Series, London: Open University Press.
- HOFMANN, A. (2007). Open-ended interviews, Power, and Emotional Labour. *Journal of Contemporary Ethnography*, 36(6), 318-346.
- SAMPSON, R. & LAUB, J. (1993). *Crime in the Making*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- WATERMAN, A.S. (2013). The Humanistic Psychology-Positive Psychology Divide. Contrasts in Philosophical Foundations. *American Psychological Association*, 68(3), 124-133.